

Η ΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΙΑ ΩΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ

Δημήτρης Γιάννου

1. Η μουσικολογία ως πανεπιστημιακός κλάδος

"Μουσικολογία" είναι μια λέξη, της οποίας η χρήση μπορεί να φαίνεται με παραπλανητικό τρόπο οικεία στα ελληνικά. Όπως όλες σχεδόν οι λέξεις ελληνικής ετυμολογίας και παραγωγής, αλλά ξένης προέλευσης, που συναντώνται στο φιλοσοφικό και επιστημονικό λεξιλόγιο, γίνεται εύκολα κατανοητή με τη σημασία, που προκύπτει από τη σύνθεση των στοιχείων, που την απαρτίζουν. Μπορεί λοιπόν εύκολα να ενταχθεί στον καθημερινό λόγο και να δημιουργήσει παράγωγα. Ως μουσικολόγος θα έλεγα, μάλιστα, ότι διερευνώντας τη χρήση της λέξης και των τυχόν παραγώγων της στον καθημερινό λόγο (προφορικό και γραπτό) πολλά πράγματα θα μπορούσαμε να μάθουμε σχετικά με το θέμα της σημερινής ομιλίας.

Αντιπροσωπευτικό γι' αυτές τις παρατηρήσεις μου παράδειγμα θεωρώ τη χρήση του μετοχικού τύπου "μουσικολογώντας", που εδώ και δύο περίπου χρόνια εμφανίζεται ως τίτλος μόνιμης στήλης γνωστού μουσικού σε καθημερινή πρωινή εφημερίδα. Η χρήση του μετοχικού τύπου προφανώς υποδηλώνει, ότι θεωρείται αυτονόητη η ύπαρξη του αντιστοίχου ρήματος.

Έχω την εντύπωση, πως γλωσσικοί σχηματισμοί, όπως αυτός που ανέφερα, ανταποκρίνονται τόσο πολύ στις δομικές ιδιότητες της γλώσσας, ώστε ακούγοντας και διαβάζοντάς τους κανένας να έχει την αίσθηση, ότι πρόκειται για παλιές γνώριμες λέξεις. Μόνον ίσως επιφυλακτικοί καθαρολόγοι θα πρόσεχαν ότι στην περίπτωση του παραδείγματος πρόκειται για νεολογισμό, που χρησιμοποιείται σε περιορισμένα γλωσσικά περιβάλλοντα. Η φυσικότητα της γλωσσικής παραγωγής εμπλουτίζει κατά την γνώμη μου σε αυτή την περίπτωση τη σημασία της λέξης και διευρύνει τη χρήση της. Ταυτόχρονα όμως συσκοτίζει την ειδική σημασία της αρχικής λέξης, η οποία δε σχηματίστηκε στην ελληνική γλώσσα και δεν ανάγεται απλά στο άθροισμα σημασίας των συνθετικών της. Γιατί "λόγος περί μουσικής" υπήρχε πάντα, "μουσικολογία" όμως όχι.

Η χρήση των λέξεων αποκαλύπτει μια διάκριση, που δεν είναι μόνο γλωσσική ή δεν είναι καν πάντα γλωσσική: τη διάκριση μεταξύ μουσικής *καθεαυτής* και *λόγου περί μουσικής*.

Ο λόγος περί μουσικής ως εκδήλωση στοχασμού γύρω από τη μουσική έχει τόση ιστορία όση σχεδόν και η μουσική και υποδηλώνει πάντα μια διάκριση μεταξύ μουσικής *καθεαυτής* και μουσικής ως αντικειμένου του στοχασμού.

Η "Μουσικολογία", ως λέξη, είναι πρόσφατο δημιούργημα και υποδηλώνει μια ορισμένη αντίληψη για τη διάκριση μεταξύ μουσικής καθεαυτής και μουσικής ως αντικειμένου επιστημονικής προσέγγισης. Χαρακτηριστικό γνώρισμα της μουσικολογίας είναι η ένταξή της στα γενικά πλαίσια διαμόρφωσης και εξέλιξης των επιστημών, ιδιαίτερα από το 19ο αιώνα και μετά και η αξίωση αντιστοιχών προς αυτές κριτηρίων επιστημονικότητας. Η εμφάνιση δε της λέξης στα τέλη του προηγούμενου αιώνα συμπίπτει περίπου χρονικά με την καθιέρωση αντιστοιχίου πανεπιστημιακού κλάδου σπουδών και έρευνας. Επομένως, τόσο η λέξη όσο και το δηλούμενο από αυτή, συνιστούν κατά κάποιον τρόπο ένα όριο σε σχέση με το θέμα της σημερινής ομιλίας. Ακριβώς δε γι' αυτόν, το λόγο, θα μπορούσε ίσως να θεωρηθεί πλεονασματικός ο προσδιορισμός "ως πανεπιστημιακός κλάδος" στον τίτλο του θέματος.

Θεωρώ σκόπιμο να κάνω αυτές τις παρατηρήσεις μιλώντας σήμερα στην Ελλάδα περί μουσικολογικών σπουδών. Γιατί παρακάμπτοντας τις παγίδες, που μπορεί να δημιουργεί η χρήση των λέξεων, καθίσταται δυνατή η προσέγγιση ουσιαστικών όρων, που μπορεί να προσδιορίζουν τη διαμόρφωση της μουσικολογίας στην Ελλάδα.

Δύο τέτοιους όρους θεωρώ οπωσδήποτε σημαντικούς για τη διαμόρφωση των μουσικολογικών σπουδών στην Ελλάδα.

Η μουσικολογία ως πανεπιστημιακός κλάδος με την ειδική σημασία, που εξηγήθηκε προηγουμένως, βρίσκεται πάντα σε μια σχέση αλληλεπίδρασης με τον εκτός των ακαδημαϊκών πλαισίων λόγο περί μουσικής. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα στην Ελλάδα, όπου μέχρι πρόσφατα η μουσικολογία ως πανεπιστημιακός κλάδος ήταν άγνωστη. Οποιοσδήποτε κι αν είναι οι κρίσεις για το στοχασμό περί μουσικής στην Ελλάδα, βεβαιο είναι ότι, προπαντός στις περιπτώσεις που προβάλλει με αξίωση επιστημονικότητας, έχει διαμορφώσει και διαμορφώνει ακόμα έναν ορίζοντα θεώρησης της μουσικής πραγματικότητας, που αποτελεί αναγκαστικά αφετηρία και της μουσικολογίας ως πανεπιστημιακού κλάδου.

Η εξέλιξη της επικοινωνίας έχει δημιουργήσει στην εποχή μας ριζικά νέες συνθήκες επαφής με τη μουσική. Οι συνθήκες αυτές είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένες με τις εξελίξεις της τεχνολογίας, για τις οποίες δικαιολογείται πλέον και η χρήση του ειδικού όρου "μουσική τεχνολογία".

Εδώ ενδιαφέρει κατ'αρχήν νομίζω μια ειδική σχετικά αυτόνομη πλευρά των νέων συνθηκών επαφής με τη μουσική. Το γεγονός δηλαδή, ότι μέσα από αυτές τις νέες συνθήκες η ιδεατή είτε η εν δυνάμει παγκοσμιότητα της μουσικής μετατρέπεται σε καθημερινό πραγματικό γεγονός, που από δεκαετίες ανατρέπει όλο και περισσότερο τρόπους επαφής με τη μουσική και ακροαματικές συνήθειες περίπου "φυσικές" για τον άνθρωπο.

Οι αλλαγές στους τρόπους επαφής με τη μουσική συμβαδίζουν ιδιαίτερα την τελευταία δεκαετία με τεχνολογικές εξελίξεις, που παρεμβαίνουν σε όλες τις πλευρές διανοητικής και πρακτικής σχέσης ανθρώπου και μουσικής.

Τα συνεπακόλουθα φαινόμενα παίρνουν νομίζω ανθρωπολογικές διαστάσεις, που θέτουν σε δοκιμασία όχι μόνο τον αυθόρμητο στοχασμό περί μουσικής αλλά και τις προσεγγίσεις με την αξίωση επιστημονικότητας.

Αν δεν είχαν γίνει οι διευκρινίσεις για τη σημασία και τη χρήση της λέξης "μουσικολογία" στην αρχή της ομιλίας, θα ήταν ίσως σε αυτό

το σημείο εύλογο το ερώτημα, μήπως οι δύο όροι, που αναφέρθηκαν προηγουμένως, αποτελούν στοιχεία υπέρβασης της μουσικολογίας. Οι συνθήκες συγκρότησης της μουσικολογίας και οι σχετικές απόψεις, που ρητά διατύπωσε πριν από εκατό περίπου χρόνια ο Guido Adler, αποτελούν απάντηση σε αυτό το ερώτημα. Συνοπτικά και εύστοχα, νομίζω, διατυπώνεται αυτή η απάντηση σε άρθρο της Ολυσ Ψυχοπαίδη:

"Όπως όλες οι λεγόμενες "ιστορικές" επιστήμες, που διαμορφώνονται από την εποχή αυτή [δηλ. το 19ο αιώνα] και η μουσικολογία παύει να είναι απλώς και μόνον ένα σύστημα θεωρητικών κανόνων (δηλ. ένα σταθερό συμβατικό σύστημα μεθοδολογικών προσεγγίσεων κατά κλάδους ενός αντικειμένου γνώσης) και υπόκειται πλέον και η ίδια στην ιστορική κίνηση του αντικειμένου της, έχει και η ίδια την "ιστορία" της."¹

Αυτή ακριβώς η εξέλιξη της μουσικολογίας σε αντιστοιχία με την ιστορική κίνηση του αντικειμένου της συνιστά την καθολικότητά της ως επιστήμης και πραγματώνεται μέσα στα πλαίσια του πανεπιστημιακού κλάδου. Ως πανεπιστημιακός κλάδος δε η μουσικολογία αποτελεί πεδίο εντασιακών σχέσεων, που αφορούν τη συγκρότηση του αντικειμένου της και τη συγκρότηση της ίδιας ως επιστήμης.

2. Συγκρότηση της μουσικολογίας ως πανεπιστημιακού κλάδου στην Ελλάδα

Η συγκρότηση της μουσικολογίας ως πανεπιστημιακού κλάδου στην Ελλάδα είναι ακόμα πολύ πρόσφατη και ίσως γι' αυτό δεν έχει τεθεί ως πρόβλημα η διερεύνηση συγκεκριμένων συνθηκών, που οδήγησαν στις ιδιαίτερες θεσμικές και νομικές επιλογές μέσα από τις οποίες πραγματοποιήθηκε η ένταξή της στο ελληνικό πανεπιστήμιο. Οι οργανωτικές μορφές, που ακολουθήθηκαν είναι δύο:

α) Τομέας μέσα στα πλαίσια ευρύτερου πανεπιστημιακού τμήματος. Με αυτή την οργανωτική μορφή η μουσικολογία λειτουργεί ως συμπλήρωμα άλλων προπτυχιακών σπουδών. Ικανοποιεί έτσι σημαντικές επιμορφωτικές ανάγκες μέσα στα πλαίσια προπτυχιακών πανεπιστημιακών σπουδών άλλων κλάδων και μπορεί ως ένα βαθμό να αποτελέσει φυτώριο ειδικών μεταπτυχιακών σπουδών και έρευνας.

β) Αυτοτελές πανεπιστημιακό τμήμα. Με αυτή την οργανωτική μορφή η μουσικολογία λειτουργεί ως πλήρης αυτοτελής πανεπιστημιακός κλάδος σπουδών και έρευνας.

Οι δύο αυτές οργανωτικές μορφές εκπροσωπούνται αντίστοιχα με τον Τομέα Θεατρολογίας / Μουσικολογίας του Τμήματος Φιλολογίας στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Κρήτης και με το Τμήμα Μουσικών Σπουδών της Σχολής Καλών Τεχνών στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

1. ΦΡΑΓΚΟΥ-ΨΥΧΟΠΑΙΔΗ, Ολυ: "Η συγκρότηση της μουσικολογίας ως ακαδημαϊκής επιστήμης". Στο : "Μουσικολογία" 1/1985, σελ. 126-137.

Τα ζητήματα που εξετάστηκαν στο πρώτο τμήμα της παρούσης ομιλίας προσδιορίζουν ένα ευρύ πεδίο προοπτικής για τις μουσικολογικές σπουδές, που δεν εμφανίζεται εύκολα μέσα από τις καθημερινές διαδικασίες λειτουργίας μιας πανεπιστημιακής μονάδας. Ωστόσο η οποιαδήποτε συμβολή της μουσικολογίας του πανεπιστημιακού κλάδου στην εξέλιξη και την ανανέωση αυτής της ίδιας αλλά και στην πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας, εξαρτάται σε αποφασιστικό βαθμό από προβληματισμούς πάνω σε αυτά τα ζητήματα και από την αντίστοιχη με αυτούς τους προβληματισμούς διατύπωση ερωτημάτων για την οργάνωση και τα προγράμματα σπουδών και έρευνας.

Το ακαδημαϊκό πλαίσιο μέσα στο οποίο τέτοιες διαδικασίες μπορούν να εκφραστούν ολοκληρωμένα και να ελεγχθεί η αποτελεσματικότητα και σκοπιμότητα των εφαρμοζομένων λύσεων είναι αυτό μιας αυτοτελούς ακαδημαϊκής μονάδας σπουδών και έρευνας, δηλαδή το τμήμα. Στο τμήμα όμως ταυτόχρονα τίθενται με μεγαλύτερη οξύτητα τόσο μια σειρά πρακτικά προβλήματα, για τα οποία θα γίνει λόγος στη συνέχεια, όσο και οι διοικητικές πλευρές λειτουργίας της ακαδημαϊκής μονάδας με τα ιδιαίτερα δικά τους προβλήματα. Η βασική δυσκολία, που πρέπει να αντιμετωπιστεί επομένως, είναι οι προγραμματικές επιλογές να γίνουν με τέτοιο τρόπο, ώστε να μην εξουδετερωθούν οι προοπτικές εξέλιξης του κλάδου σε αντιστοιχία με την ιστορική εξέλιξη του αντικειμένου του.

Από την εμπειρία των συζητήσεων για το πρόγραμμα σπουδών, αλλά και της λειτουργίας του τμήματός μας, νομίζω, ότι πρωταρχικός όρος για την αντιμετώπιση αυτής της δυσκολίας είναι η αποτύπωση στο πρόγραμμα σπουδών μιας ολοκληρωμένης άποψης, αντίστοιχης με τις σύγχρονες αντιλήψεις στον επιστημονικό κόσμο για το σύνολο της μουσικολογίας και των επί μέρους κλάδων της, η οποία να συνδυάζει την ενότητα της επιστήμης με την υπόδειξη κατευθύνσεων εξειδίκευσης. Τα προγράμματα εξαμήνων ή ακαδημαϊκών ετών πρέπει να αποτελούν κάθε φορά υποσύνολο του γενικού προγράμματος προσδιοριζόμενο από τις εκάστοτε λειτουργικές δυνατότητες του τμήματος. Η αποφευκτέα κατά τη γνώμη μου λύση, στην οποία πειστικά οδηγούν συγκυριακές συνθήκες και δυσκολίες, είναι η διαμόρφωση προγραμμάτων σπουδών με ορίζοντα μόνο τις πρόσκαιρες λειτουργικές δυνατότητες καθώς και τις πρακτικές επαγγελματικές ανάγκες, που καλείται να καλύψει το τμήμα με τη λειτουργία του.

Ερχομαι τώρα στις εξωπανεπιστημιακές ανάγκες επαγγελματικής κατάρτισης, που εκ των πραγμάτων καλείται να καλύψει η μουσικολογία ως πανεπιστημιακός κλάδος σήμερα στη χώρα μας.

α) Μόρφωση ειδικών για τη στελέχωση δραστηριοτήτων και υπηρεσιών, που έχουν σχέση με διάδοση μουσικής, με επιμορφωτικές μουσικές δραστηριότητες, με διοίκηση μουσικών οργανισμών. Επίσης με τη διδασκαλία σε ορισμένους τομείς της εξωπανεπιστημιακής ειδικής μουσικής εκπαίδευσης.

β) Μόρφωση δασκάλων μουσικής για τη γενική εκπαίδευση. Σε συνδυασμό με το δεύτερο τομέα επαγγελματικής κατάρτισης η μουσικολογία καλείται να συμβάλει και στην συγκρότηση της μουσικής παιδαγωγικής ως πανεπιστημιακού κλάδου.¹

Αυτό βέβαια δεν είναι καινούργιο στην ιστορία των δύο αυτών επιστημών δεδομένου, ότι η μουσική παιδαγωγική διαμορφώθηκε αρχικά ως κλάδος της

μουσικολογίας. Η ιδιομορφία της κατάστασης σήμερα είναι, ότι και οι δύο επιστήμες έχουν αποκτήσει σε διεθνές επίπεδο δικές τους εξειδικεύσεις, έτσι ώστε να μην είναι εύκολη η εκπροσώπηση της δεύτερης από την πρώτη. Ενώ όμως η εκτός πανεπιστημιακών πλαισίων μουσικολογική έρευνα έχει ήδη μια παράδοση στην Ελλάδα, δεν ισχύει το ίδιο με τη μουσικοπαιδαγωγική έρευνα. Ετσι δεν υπάρχουν στον κλάδο αυτό ειδικευμένοι ερευνητές με τις απαραίτητες πανεπιστημιακές (προπτυχιακές και μεταπτυχιακές) σπουδές και εκ των πραγμάτων επιβάλλεται η αντιμετώπιση αυτής της έλλειψης με την αξιοποίηση επιστημόνων συγγενών ειδικοτήτων, οι οποίες άλλωστε θα αποτελούσαν έτσι κι αλλιώς μέρος ειδικών προπτυχιακών και μεταπτυχιακών σπουδών μουσικής παιδαγωγικής και γενικότερα αισθητικής αγωγής.

Οι πραγματικοί όροι λειτουργίας μουσικολογικών σπουδών στην Ελλάδα σήμερα δεν προσδιορίζονται μόνο από τους παράγοντες, που εθίγησαν ως τώρα.

Η διαμόρφωση της μουσικολογίας ως πανεπιστημιακού κλάδου γενικά, αλλά και η καθημερινή εκπαιδευτική διαδικασία σε αντίστοιχα πανεπιστημιακά τμήματα και τομείς, δέχονται επιδράσεις και με την σειρά τους επιδρούν, στο σύνολο της μουσικής εκπαίδευσης και ζωής. Προς το παρόν δε περισσότερες είναι οι επιδράσεις, που δέχονται οι μουσικολογικές σπουδές, παρά αυτές, που ασκούν.

Το πρώτο ζήτημα, που θεωρώ σκόπιμο να θίξω εδώ είναι η επιλογή των καταλλήλων φοιτητών για τον κλάδο.

Η διαδικασία εισαγωγής φοιτητών, που ισχύει σήμερα εξασφαλίζει επιλογή φοιτητών με ένα σχετικά καλό για τις ελληνικές συνθήκες επίπεδο απαραίτητων μουσικών δεξιοτήτων και γνώσεων.

Το μεγάλο πρόβλημα όμως είναι η έλλειψη βιωμάτων μουσικής ζωής (είτε η περιορισμένη και μονομερής ύπαρξη τέτοιων βιωμάτων). Η έλλειψη αυτή συνδυάζεται συχνά με αποσπασματική και μηχανιστική απόκτηση ειδικών μουσικών δεξιοτήτων και γνώσεων, έτσι ώστε να εμφανίζονται σοβαρές δυσκολίες για την αξιοποίησή τους στην διείσδυση και κατανόηση σύνθετων μουσικών φαινομένων και αφηρημένων εννοιών, όπως αυτό είναι απαραίτητο στη μουσικολογία.

Δεν αναφέρω αυτό το πρόβλημα, γιατί το θεωρώ μοιραίο για την πορεία των μουσικολογικών σπουδών στην Ελλάδα. Αντίθετα, το θεωρώ μέρος των ιδιομορφιών μέσα στις οποίες πρέπει να αναπτυχθεί ο κλάδος και πρόκληση γι' αυτόν σε ένα καίριο σημείο της ευρύτερης κοινωνικής χρησιμότητάς του. Αλλωστε η μέχρι σήμερα εμπειρία από τη λειτουργία του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του ΑΠΘ, αλλά και - στο βαθμό, που είμαι σε θέση να γνωρίζω - του Τομέα Θεατρολογίας / Μουσικολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης καθώς επίσης και άλλες ατομικές εμπειρίες είναι θετικές. Το αναφέρω για να δείξω την εξάρτηση των μουσικολογικών σπουδών από το σύνολο της μουσικής παιδείας και μουσικής ζωής.

Η εξάρτηση αυτή συνεχίζεται και θα συνεχίζεται και κατά τη διάρκεια των ίδιων των μουσικολογικών σπουδών. Πρώτα-πρώτα γιατί ένας από τους πρώτους τομείς, από τους οποίους ενδεικνύται να κάνει τις ελεύθερες επιλογές του ο φοιτητής μουσικολογίας είναι οι καλλιτεχνικοί μουσικοί κλάδοι - σε ανώτατο όμως πλέον επίπεδο εκπαίδευσης. Δεύτερον γιατί οι βιωματικές

μουσικές εμπειρίες εξακολουθούν να είναι αποφασιστικής σημασίας συμπλήρωμα των επιμέρους ειδικών μαθημάτων.

Στο βαθμό, που αυτές οι βιωματικές εμπειρίες μπορούν και πρέπει να δοθούν μέσα από την ίδια τη λειτουργία του τμήματος απαιτούν μια υποδομή σε τεχνικά μέσα και ανθρώπινο δυναμικό, που μέχρι σήμερα είναι λίγο-πολύ άγνωστα σε ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας μας. Τα σχετικά προβλήματα δεν αφορούν μόνο τη διάθεση των απαραίτητων πιστώσεων. Το τελευταίο αυτό πρόβλημα υπάρχει, θα έλεγα όμως, ότι είναι δευτερεύον σε σχέση με την ανεύρεση του κατάλληλου ανθρωπίνου δυναμικού. Οι δυσκολίες αρχίζουν ήδη με τη δυσκολία ανεύρεσης κατάλληλων για μια μουσική και μουσικολογική βιβλιοθήκη βιβλιοθηκονόμων και γίνονται πολύ σοβαρότερες σε άλλους ειδικότερους τομείς. Έτσι π.χ. ενώ το Τμήμα Μουσικών Σπουδών του ΑΠΘ χάρη σε μια ευτυχή συγκυρία και τη δυνατότητα συνεργασίας με την Πολυτεχνική Σχολή του Πανεπιστημίου έχει ένα εξαιρετικά εξοπλισμένο studio για κάθε είδους ηχογραφήσεις και για έρευνα σε διάφορους τομείς, με μεγάλη δυσκολία βρέθηκε ένας πραγματικά κατάλληλος για την αντίστοιχη εργασία υποψήφιος να καταλάβει μια θέση ΕΔΤΠ.

Οι δυσκολίες είτε οι αδυναμίες στελέχωσης με κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό αφορούν περισσότερο ή λιγότερο όλους σχεδόν τους τομείς του εκπαιδευτικού και ερευνητικού έργου, που αναπτύσσονται σε ένα τμήμα μουσικολογικών σπουδών. Ο ριζικός και μακροπρόθεσμος τρόπος αντιμετώπισής τους, όχι μόνο για ένα αλλά για περισσότερα τέτοια τμήματα στην Ελλάδα, είναι η ενίσχυση προγραμμάτων περαιτέρω εξειδίκευσης και σπουδών για απόκτηση διδακτορικού για πτυχιούχους μουσικολογίας τόσο στο εξωτερικό, όσο και στο εσωτερικό. Αλλά και μια ειδική προσπάθεια για παραμερισμό γενικών γραφειοκρατικών εμποδίων, που ταλανίζουν ιδιαίτερα τα νεοϊδρυμένα τμήματα και τα δυσκολεύουν να αποδώσουν το έργο, για το οποίο είναι ικανά, αποτελεί επίσης μια άμεση και συγκεκριμένη βοήθεια, που μπορεί να ενισχύσει και τις μουσικολογικές σπουδές.

Θα κλείσω την παρουσίαση σκέψεων και εμπειριών για τη μουσικολογία ως πανεπιστημιακό κλάδο με μια παρατήρηση σχετικά με τη συνεργασία φορέων μουσικολογικών σπουδών και τη μουσικολογική έρευνα.

Τόσο πριν από την ίδρυση ειδικών τμημάτων σε ελληνικά πανεπιστήμια, όσο και πολύ περισσότερο ύστερα από αυτήν, αναπτύσσονταν και αναπτύσσονται μουσικολογικές ερευνητικές δραστηριότητες. Θεωρώ περιττό να πω κι εγώ, ότι τέτοιες δραστηριότητες πρέπει να ενισχυθούν, ή να επαναλάβω σωστές κατά τη γνώμη μου σκέψεις, που έχουν διατυπωθεί αλλού σχετικά με το νόημα και το περιεχόμενο του προσδιορισμού ερευνητικών προτεραιοτήτων. (Αναφέρομαι εδώ κυρίως στην εισήγηση, που πριν από τρία περίπου χρόνια έκανε ο συναδέλφος κ. Γιώργος Αμαργιανάκης στο συνέδριο για τη μουσική, που οργανώθηκε στο Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών.) Αυτό όμως, που θεωρώ χρήσιμο να τονίσω, είναι η ανάγκη συντονισμού φορέων και προσώπων πανεπιστημιακής και εξωπανεπιστημιακής μουσικολογικής δραστηριότητας και έρευνας, χωρίς από αυτό το συντονισμό να θίγεται η προσωπική και θεσμική αυτονομία κανενός. Δεν υποτιμώ αρκετές δυσκολίες, που υπάρχουν. Ωστόσο το επίπεδο των οργανωμένων επαφών, κυρίως για ερευνητικούς σκοπούς, είναι πολύ κατώτερο από αυτό των προσωπικών, ενώ

από την άλλη μεριά τέτοιες επαφές εκτός από τα καθαυτό ερευνητικά αποτελέσματά τους, θα μπορούσαν να συμβάλουν σημαντικά και στην επίλυση των προβλημάτων ανθρώπινου δυναμικού.